

Список використаної літератури

1. Гармажапова А. Где живут тролли. Как работают интернет-провокаторы в Санкт-Петербурге и кто ими управляет / Новая газета. — Режим доступа: <http://www.novayagazeta.ru/society/59903.html>. — Загл. с экрана.
2. Кобиляцький Л. С. Управління проектами : навчальний посібник / Л. С. Кобиляцький. — Київ : МАУП, 2002. — 200 с.
3. Курбан О. В. PR у маркетингових комунікаціях : навчальний посібник / О. В. Курбан. — Київ : Кондор-Видавництво, 2014. — 246 с.
4. Курбан О. Сучасна гібридна війна та її відображення у віртуальній реальності / О. Курбан // Ракурс. — Режим доступу: <http://ua.racurs.ua/1062-informaciyna-viuna>. — Назва з екрана.
5. Курбан О. Сучасна гібридна війна: нові форми агресії / О. Курбан // Ракурс. — Режим доступу: <http://ua.racurs.ua/1063-suchasna-gibrydna-viuna-ta-yiyi-vidobrajennya-u-virtualniy-realnosti-chastyna-2>. — Назва з екрана.
6. Лисичкин В. А. Третья мировая информационно-психологическая война / В. А. Лисичкин, Л. А. Шелепин. — Москва : Академия социальных наук, 1999. — 207 с.
7. Литвиненко О. Інформаційний простір та його захист: теорія і практика / О. Литвиненко // Віче. — Київ, 2000. — № 10. — С. 119—127.
8. Литвиненко О. В. Інформаційний вплив та операції: теоретико-аналітичні нариси : монографія / О. В. Литвиненко. — Київ : НІСД, 2003. — 240 с.
9. Литвиненко О. Проблеми захисту від масованих інформаційних операцій / О. Литвиненко // Національний інститут стратегічних досліджень. — Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/book/Litv/009_1.htm#a1. — Назва з екрана.
10. Литвиненко О. Система захисту інформаційного простору від спеціальних інформаційних операцій / О. Литвиненко // Національний інститут стратегічних досліджень. — Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/book/Litv/010_1.htm#a1. — Назва з екрана.
11. Литвак Б. Г. Разработка управленческого решения : учебник / Ю. Литвак. — Москва : Дело, 2002. — 392 с.
12. Магда Є. Гібрида війна. Вижити і перемогти / Є. Магда. — Київ : Віват, 2015. — 304 с.
13. Манойло А. В. Государственная информационная политика в условиях информационно-психологической войны / А. В. Манойло, А. И. Петренко, Д. Б. Фролов. — Москва : Горячая линия — Телеком, 2012. — 542 с.
14. Малик Я. Інформаційна війна і Україна / Я. Малик // Демократичне врядування : науковий вісник. — 2015. — Вип. 15. — Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe. — Назва з екрана.
15. Маруненко О. Зовнішні і внутрішні інформаційні війни у медійному просторі України / Олександр Маруненко // Освіта регіону. Політологія, психологія, комунікації. Український науковий журнал. — 2011. — № 4. — С. 92.

Освещена проблематика алгоритмизации информационно-коммуникационных процессов в социальных онлайн-сетях в контексте информационной войны. Предложена система типологии и классификации проектов, которая будет осуществляться на основе Networking. При помощи системного анализа современной практики информационных войн сформирована инновационная методология управления информационными процессами.

The article highlights the problems of algorithmic information and communication processes that occur in the online social networks, in the context of information warfare. Proposed system typology and classification of projects will be based on Networking. Based on a systematic analysis of the current practices of information warfare emerging innovative methodology management information processes.

Надійшла до редакції 21 березня 2016 року

ЖУРНАЛІСТИКА ТА ЗМІ

УДК 347.836:[070.1-029:3](477)

Олег Жолос,
аспірант Класичного приватного університету,
головний спеціаліст відділу ситуативного аналізу та прогнозування
Міністерства інформаційної політики України

Правові засади організації суспільного телерадіомовлення в Україні

У статті проаналізовано законодавчу базу, на якій створюється Національна суспільна телерадіокомпанія України. Акцентовано увагу на правових нормах, які забезпечують незалежність суспільного мовника від впливу держави, джерел його фінансування, принципах управління та подальшої корпоратизації. Окрему увагу приділено каналам мовлення, а саме потребі законодавчого обґрунтування запровадження третього каналу суспільного телевізійного мовлення, який може бути створений на базі обласних телерадіокомпаній у форматі мовлення територіальних громад.

Ключові слова: телебачення, суспільне мовлення, організаційно-правова форма, мовна корпорація.

Постановка проблеми. Сучасною світовою тенденцією розвитку медіапростору є наявність інституту суспільного телебачення і радіомовлення. Це один із головних атрибутів демократичного розвитку держави, забезпечення плюралізму поглядів та інформаційних прав громадян через надання об'єктивної та збалансованої інформації. Питання створення суспільного телебачення і радіомовлення вперше постало 1997 р., коли було прийнято Закон України "Про систему Суспільного телебачення і радіомовлення

України", який, однак, так і не вступив у дію. За цей період в Україні сформовано телерадіопростір, в якому основні місця посіли потужні медіахолдинги приватної форми власності. При цьому лише державні компанії працювали та поки продовжують працювати у так званому форматі неприбуткового мовлення. Водночас для того, щоб не-приватні ЗМІ успішно виконували суспільну функцію, вони мають бути фінансово та адміністративно незалежними від органів влади.

Згідно з резолюцією ПАРЕ № 1466 від 2005 р., до обов'язків України (як члена Ради Європи) в інформаційній сфері з-поміж іншого належить і перетворення державних ТРК на канали суспільного мовлення (СМ) [1, с. 103]. Починаючи з 15 травня 2014 р., коли набрав чинності Закон України "Про Суспільне телебачення і радіомовлення України" [2], було зроблено важливі кроки щодо створення суспільного мовлення в Україні — закладено правові основи впровадження суспільного телебачення і радіомовлення та визначено засади діяльності "Національної суспільної телерадіокомпанії України" (НСТУ).

Цей документ потребує детального аналізу для розуміння організаційних і правових засад створення та функціонування СМ в Україні. Водночас, незважаючи на фактично завершений законодавчий етап щодо організаційної структури майбутньої НСТУ, відкритим залишається питання щодо так званого третього каналу суспільного мовлення, який може бути створений на базі обласних ТРК у форматі мовлення територіальних громад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітним аспектам суспільного теле- та радіомовлення присвячено публікації Т. Шевченка [1], В. Іванова [3], С. Квіта [4], Ю. Палагнюк [5] та інших науковців. Аналіз організаційних засад і системи функціонування суспільних медіа в Європі провів В. Іванов [3]. Адміністрування суспільних медіа у країнах Центрально-Східної Європи, зокрема в Польщі, стало предметом вивчення Ю. Палагнюк [5]. У дослідженні А. Садовської [6] розглянуто хронологію законодавчих ініціатив щодо створення системи суспільного мовлення в Україні. У статті О. Гресько [7] йдеться про основні функції, сучасний стан і перспективи розвитку теоретико-практичних моделей суспільного телерадіомовлення в країнах Європейського Союзу та України.

Кардинальні зміни, що відбулися в системі державного телерадіомовлення України, його трансформація в суспільне, потребують детального наукового аналізу та обґрунтування запропонованих організаційно-правових моделей впровадження суспільного телерадіомовлення.

Метою статті є аналіз законодавчої бази запровадження суспільного мовлення в Україні та визначення відповідності законодавчих норм критеріям фінансової, адміністративної й політичної незалежності українського суспільного мовника від органів державної влади.

Виклад основного матеріалу. Становлення інституту суспільного мовлення в Україні розпочалося 1997 р., коли Верховна Рада України прийняла Закон "Про систему Суспільного телебачення і радіомовлення України". У документі було визначено правові й концептуальні підвалини реформ, але закон не реалізовано на практиці. Відтоді прийнято багато правових документів, проведено численні фахові дискусії щодо вивчення кращих європейських практик становлення суспільного мовлення, визначення місії, бачення, форм управління й джерел фінансування, оптимальної моделі для України. У 2005 р. відбулися парламентські слухання на тему "Перспективи створення громадського телерадіомовлення в Україні", за результатами роботи яких ухвалено рекомендації щодо реорганізації Національної телекомпанії і Національного радіо у канали суспільного мовлення до 2005 р. Проте й ці завдання не було втілено в життя. Нарешті у квітні 2014 р. ухвалено Закон України "Про Суспільне телебачення і радіомовлення України", який став правовою базою для організації СМ у країні. Відповідно до закону, на основі державних телерадіоорганізацій країни створюється єдина Національна суспільна телерадіокомпанія України (НСТУ); визначено порядок організації НСТУ, повноваження її Наглядової ради та Правління, питання фінансування, аудиту та публічної звітності.

Зауважимо, що закон від початку потребував внесення поправок для вдосконалення та приведення до світових стандартів у сфері суспільного мовлення, а отже тривала робота над поправками і доповненнями, більшість з яких увійшли до проекту Закону України "Про внесення змін до деяких законів України щодо Суспільного телебачення і радіомовлення України".

Серед основних змін такі:

1) збереження всього комплексу регіонального мовлення;

2) Статут НСТУ має регламентувати гарантії незалежності суспільного мовника, заборону на втручання з боку акціонера, інших суб'єктів владних повноважень в його редакційну політику, структуру НСТУ, зокрема й регіональне мовлення;

3) уточнення щодо формування Наглядової Ради НСТУ за формулою $X + 1$, яка визначає різницю на одну особу з перевагою обраних членів від громадських організацій та асоціацій (відповідно до рекомендацій експертів Ради Європи) над представниками політичних фракцій Верховної Ради України;

4) збереження трансляції реклами, повідомлень про спонсорів на перехідний період; у частині трансляції реклами та відомостей про спонсорів-виробників алкогольних напоїв, пива діє заборона, крім трансляції реклами та повідомлень про спонсорів, які придбані з правом на трансляцію міжнародних спортивних змагань Міжнародного олімпійського комітету, Федерації національних футбольних асоціацій, Союзу європейських футбольних асоціацій та на виконання міжнародних зобов'язань перед Європейською мовною спілкою;

5) нові положення щодо Редакційної Ради НСТУ, яка формується за принципом: п'ять представників від Наглядової Ради НСТУ, п'ять представників, яких обирають на загальних зборах творчого колективу НСТУ, та п'ять представників, що призначаються на конференції редакційних рад регіональних підрозділів НСТУ. Редакційна рада регіональної дирекції НСТУ складається з трьох осіб, які призначаються Правлінням НСТУ, та трьох осіб, які призначаються загальними зборами творчого колективу відповідного регіонального підрозділу НСТУ;

6) заборона приватизації нерухомого майна, об'єктів незавершеного будівництва, земельних ділянок, на яких вони розташовані, а також акцій, що належать державі у статутному капіталі НСТУ;

7) внесення на розгляд Верховної Ради України пропозицій щодо запровадження мовлення громад відповідно до принципів СМ;

8) внесення у шестимісячний строк на розгляд Верховної Ради України пропозицій щодо запровадження регулювання власності загального користування (суспільної власності).

Верховна Рада України 19 березня 2015 р. внесла до Закону України "Про Суспільне телебачення і радіомовлення" відповідні зміни (закон № 271-VIII від 19.03.2015). Зокрема, у ст. 1 передбачено, що суспільне телебачення і радіомовлення України утворюється у формі публічного акціонерного товариства "Національна суспільна телерадіокомпанія України" (далі — НСТУ), 100% акцій якого належить державі. НСТУ утворюється на базі Національної телекомпанії України, Національної радіокомпанії України, Державної телерадіокомпанії "Культура", обласних державних телерадіокомпаній, Державної телерадіомовної компанії "Крим", державних організацій "Київська державна регіональна телерадіокомпанія", "Севастопольська регіональна державна телерадіокомпанія", "Новгород-Сіверська регіо-

нальна державна телерадіокомпанія "Сіверська", "Криворізька регіональна державна телерадіокомпанія "Криворіжжя", що реорганізуються шляхом приєднання до Національної телекомпанії України.

У ст. 8 визначено склад і порядок формування Наглядової ради НСТУ. До неї входять по одному представникові від депутатських фракцій і груп Верховної Ради України поточного скликання та дев'ять членів від громадських об'єднань та асоціацій. На сьогодні вже сформовано Наглядову Раду НСТУ, до складу якої входять дев'ять представників громадськості та вісім представників депутатських фракцій і груп Верховної Ради України.

У ст. 14 визначено, що НСТУ може фінансуватися за рахунок:

- 1) продажу власної теле- і радіопродукції, плати за користування авторськими та суміжними правами;
- 2) державного і місцевих бюджетів;
- 3) абонентської плати, що сплачується за послуги НСТУ в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;
- 4) інших надходжень, не заборонених законодавством.

Держава забезпечує належне фінансування НСТУ, яке передбачене окремим рядком у Державному бюджеті України та становить не менше 0,2% видатків загального фонду Державного бюджету України за попередній рік. Протягом перших чотирьох років від моменту утворення НСТУ трансляція реклами, телепродажу, повідомлень про спонсорів в каналах мовлення НСТУ впродовж кожної астрономічної години та астрономічної доби фактичного мовлення не може перевищувати обсягів, встановлених чинним законодавством.

У ст. 17 визначено право НСТУ на отримання, продовження та переоформлення ліцензії на мовлення.

Для здійснення діяльності НСТУ на підставі відповідного рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення отримує ліцензії на мовлення шляхом переоформлення, умови яких відповідають умовам ліцензій (включаючи перелік каналів мовлення), власниками яких є телерадіоорганізації, на базі яких створюється НСТУ.

У новій редакції викладено ст. 5 закону, згідно з якою НСТУ здійснює мовлення не менш ніж на двох загальнонаціональних каналах мовлення багатоканальної ефірної телемережі: суспільно-політичному та культурно-освітньому, та не менш ніж на трьох загальнонаціональних радіоканалах: суспільно-політичному, культурно-освітньому, молодіжному. Це дасть можливість за наявності фінансового забезпечення створити третій канал "регіонального мовлення".

Кабінет Міністрів України 7 листопада 2014 р. ухвалив постанову "Про утворення публічного акціонерного товариства" Національна суспільна телерадіокомпанія України" [8], в якій передбачено:

— утворити публічне акціонерне товариство "Національна суспільна телерадіокомпанія України" (далі — товариство), 100% акцій якого належить державі;

— установити, що статутний капітал товариства формується за рахунок майна Національної телекомпанії, Національної радіокомпанії України, Державної телерадіокомпанії "Культура", обласних державних телерадіокомпаній, Державної телерадіомовної компанії "Крим", державних організацій "Київська державна регіональна телерадіокомпанія", "Севастопольська регіональна державна телерадіокомпанія", "Новгород-Сіверська регіональна державна телерадіокомпанія "Сіверська", "Криворізька регіональна державна телерадіокомпанія "Криворіжжя", які ліквідуються;

— установити, що повноваження з управління корпоративними правами держави стосовно товариства здійснює Державний комітет телебачення і радіомовлення України.

Постанова Кабінету Міністрів України № 567 від 5 серпня 2015 р. "Про деякі питання утворення публічного

акціонерного товариства "Національна суспільна телерадіокомпанія України" [9] є "дорожньою картою" для здійснення процесу реорганізації. У постанові передбачено:

1) передати Національну телекомпанію України (далі — НТКУ) в управління Держкомтелерадіо (донедавна вона підпорядковувалася Кабінету Міністрів України);

2) затвердити порядок перетворення НТКУ в публічне акціонерне товариство "Національна суспільна телерадіокомпанія України" (далі — Порядок), який є додатком до зазначеного проекту урядового рішення;

3) внести до постанови Кабінету Міністрів України № 693 від 07.11.2014 "Про утворення публічного акціонерного товариства "Національна суспільна телерадіокомпанія України" зміни, що також є додатком до проекту;

4) визнати таким, що втратило чинність, розпорядження Кабінету Міністрів України № 1187 від 07.11.2014 "Про передачу деяких державних організацій в управління Кабінету Міністрів України".

Згідно з Порядком визначено механізм перетворення НТКУ в публічне акціонерне товариство "Національна суспільна телерадіокомпанія України" (далі — ПАТ "НСТУ").

Голова Держкомтелерадіо О. Наливайко 18 квітня 2016 р. підписав наказ про затвердження нової редакції Статуту Національної телекомпанії України. Зміни пов'язані з об'єднанням НТКУ з іншими державними ТРК. Відповідно до закону, Національна телекомпанія України стала правонаступником майна, прав та обов'язків Національної радіокомпанії України, телеканалу "Культура", 28 обласних і регіональних ТРК, які реформовані в філії НТКУ. Після реєстрації відповідного статуту розпочнеться юридичне перетворення НТКУ в ПАТ НСТУ. Очікується, що остаточно це процес буде завершено до кінця 2016 року.

Висновки. Створення національного суспільного мовлення в Україні виявило недосконалість чинного законодавства загалом і у сфері засобів масової інформації зокрема. Створення суспільного мовника триває з одночасним прийняттям нового законодавства і не виключає подальших змін і доповнень до прийнятих нормативних актів. Наразі зрозуміло, що перетворення державного підприємства НТКУ в публічне акціонерне товариство "НСТУ" здійснюватиметься поетапно.

На першому етапі до НТКУ приєдналися усі інші державні телерадіоорганізації. У жовтні 2015 р. Національну телекомпанію було підпорядковано Держкомтелерадіо, затверджено нову редакцію статуту НТКУ. Після цього відбулося об'єднання обласних державних телерадіокомпаній з НТКУ, які отримали статус регіональних філій НТКУ.

Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення переоформила ліцензії державних регіональних мовників на правонаступника в особі НТКУ.

Наступний етап передбачає процес корпоратизації, випуск акцій. Нині тривають аудити колишніх державних мовників та припинення їхньої реєстрації як юридичних осіб.

Отже, на кінець 2016 р. очікується надання на затвердження Кабінету Міністрів України Статуту НСТУ, після чого буде здійснено державну реєстрацію Публічного акціонерного товариства "Національна суспільна телерадіокомпанія України".

Це, звісно, лише "дорожня карта", й її реалізація об'єктивно стикається не тільки із законодавчими й організаційно-фінансовими труднощами. Серед основних проблем, які потребують подальших наукових пошуків, — визначення місця регіональних мовників у структурі ПАТ "НСТУ". Незважаючи на майже завершений законодавчий етап щодо організаційної структури НСТУ, відкритим залишається питання щодо так званого третього каналу суспільного мовлення, який може бути створений на базі

обласних ТРК у форматі мовлення територіальних громад. Уряд отримав завдання підготувати й подати до Верховної Ради України пропозиції щодо запровадження мовлення громад за принципами суспільного мовлення. Існує об'єктивна потреба правового обґрунтування запровадження третього регіонального каналу суспільного мовлення у складі НСТУ, який відображатиме інтереси і територіальних громад, і українського суспільства.

Список використаної літератури

1. *Європейські стандарти у галузі суспільного мовлення* / за ред. Т. С. Шевченка, О. А. Сушко. — Київ, 2010. — 264 с.
2. Закон України "Про Суспільне телебачення і радіомовлення України" від 17.04.2014 р. № 1227-VII // Відомості Верховної Ради України. — 2014. — № 27. — Ст. 904.
3. *Іванов В. Ф. Засади функціонування суспільного мовлення* / В. Ф. Іванов // *Європейські стандарти у галузі суспільного мовлення* / за ред. Т. С. Шевченка, О. А. Сушко. — Київ, 2010. — 264 с.
4. *Квіт С. Масові комунікації* / С. Квіт. — Київ : Вид. Дім "Києво-Могилянська академія", 2008. — 206 с.
5. *Палагнюк Ю. В. Державне регулювання аудіо-візуальних засобів масової комунікації: європейський досвід та Україна* : монографія / Ю. В. Палагнюк. — Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. — 236 с.
6. *Садовська А. Л. Становлення інституту суспільного мовлення в Україні: стан і перспективи* / А. Л. Садовська. — Режим доступу: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2015/01/2014-4-16.pdf>. — Дата звернення: 03.04.15 р.
7. *Гресько О. В. Моделі Суспільного мовлення Європи в умовах комерціалізації* / О. В. Гресько. — Режим доступу: <http://journ.lnu.edu.ua/vypusk7/n15/tv15-20.pdf>. — Дата звернення: 25.05.16 р.
8. *Постанова Кабінету Міністрів України "Про утворення публічного акціонерного товариства "Національна суспільна телерадіокомпанія України"* від 07.11.2014 р. № 693 // Офіційний

сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/693-2014-%D0%BF/print1443627218367200>. — Дата звернення: 25.05.16 р.

9. *Постанова Кабінету Міністрів України "Про деякі питання утворення публічного акціонерного товариства "Національна суспільна телерадіокомпанія України"* від 05.08.2015р. № 567 // Офіційний сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/567-2015-%D0%BF>. — Дата звернення: 25.05.16 р.

В статтє проанализирована законодательная база, на которой создается Национальная общественная телерадиокомпания Украины. Акцентировано внимание на правовых нормах, обеспечивающих независимость общественного вещателя от влияния государства или бизнеса, источниках его финансирования, принципах управления и последующей корпоратизации. Отдельное внимание уделено каналам вещания, а именно необходимости законодательного обоснования существования третьего канала общественного телевизионного вещания, который может быть создан на базе областных телерадиокомпаний в формате вещания территориальных объединений.

The paper analyzed in detail a legislative framework within which the National public television and radio broadcasting company of Ukraine is set up. A particular point is made at legal provisions that ensure the independence of public broadcaster from state or business, at funding sources, management principles, and further corporatization. Special attention is paid to the broadcasting channels, namely to the need of legislative substantiation of introduction of the third channel of public television broadcasting that can be created on the basis of regional broadcasters in the format of local community broadcasting.

Надійшла до редакції 27 травня 2016 року

УДК 070.431:654.197]:79.097

Елеонора Бурдіна,
викладач кафедри журналістики
ХНУ імені В. Н. Каразіна

Інформаційно-публіцистичний сегмент телемовлення як сприятливе підґрунтя для реалізації формату інфотейнмент

Вивчено та проаналізовано тенденції розвитку інфотейнменту на зарубіжному та вітчизняному телебаченні на прикладі програм "60 хвилин" (СBS), "Намедни" (НТВ), "Дивись!" (ТЕТ) та ін. Зазначено причини трансформації інформаційно-аналітичних проєктів у інформаційно-публіцистичні. Обґрунтовано, чому саме інформаційно-публіцистичний сегмент ТБ є найбільш схильним до змін у контексті реалізації досліджуваної концепції.

Ключові слова: *інфотейнмент, інформаційно-аналітичні проєкти, підсумкові новини, інформаційно-публіцистичні проєкти, телебачення.*

Постановка проблеми. Інфотейнмент¹ як соціокомунікативне явище виникло на телебаченні майже півстоліття тому, згодом інтегрувавшись не лише у різноманітні телепрограми, а й газетну, радіо- та інтернет-журналістику, сферу освіти. Концепція злиття інформаційної й розважаль-

ної функцій, з одного боку, посилила ефективність сприйняття інформації реципієнтами, а з другого — стала причиною розмиття жанрових меж і порушення традиційної журналістської подачі матеріалів. Тому вважаємо за потрібне розглянути доречність застосування інфотейнменту в певних телевізійних проєктах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інфотейнмент вже понад 10 років є актуальним форматом на українському телебаченні. Серед наукових публікацій з окресленої тема-

¹ Інфотейнмент (англ. infotainment, від information — інформація та entertainment — розвага) — спосіб подання теле- чи радіоматеріалу, який одночасно спрямовано на інформування й розвагу аудиторії.